

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

Univerza v Ljubljani
Veterinarska fakulteta

Izmenjava znanja in prenos informacij s področja intervencije dobrobit živali (DŽ) za leto 2023

Podintervencija DŽ za KONJE

Avtorji: Ožbalt Podpečan, Petra Kramarič, Matjaž Mesarič, Janko Mrkun

Sofinancira
Evropska unija

Za vsebino je odgovorna Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije.

Organ upravljanja, določen za izvajanje Skupni strateški načrt 2023-2027 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Kazalo vsebine

UVOD	3
INTERVENCIJA DOBROBIT ŽIVALI ZA LETO 2023 PODINTRVENCIJA – DŽ KONJI	4
IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA KOPITARJEV	13
VPLIV DOBROBITI NA ZDRAVJE, BOLEZNI IN VEDENJSKE VZORCE KONJ	22

UVOD

Agroživilski sektor je eden od največjih gospodarskih sektorjev v EU. Po podatkih Sveta Evropska unije se ocenjuje, da se s kmetijstvom, kot neposredni proizvajalci ukvarja okoli 10 milijonov ljudi, od kmetijstva pa je odvisnih tudi približno 40 milijonov delovnih mest na področju predelave hrane, prodaje živil na drobno in gostinskih storitev.

Kmetijstvo se sooča z nekaterimi edinstvenimi izzivi, ki lahko povzročijo negotovost in nepredvidljivost pri poslovanju v tem sektorju. Kmetijska gospodarstva se morajo ob vremenskih in podnebnih pritiskih soočati tudi s trajno nestabilnostjo trga zaradi nestabilnih vzorcev povpraševanja in nestanovitnih cen.

Stabilnost dohodka je za kmete/ice nujna zaščita pred nihanjem cen in slabimi letinami.

Javna podpora sektorju zagotavlja, da je državljanom in državljanke EU zagotovljena zanesljiva in bogata oskrba s trajnostno pridelano hrano po dostopnih cenah ter da se zaradi vloge kmetov in kmetic pri ohranjanju naravnih območij, na katerih delajo, ohranja zdravo okolje in izjemne krajine.

Podpora pomaga kmetom/icam tudi pri izpolnjevanju zahtev, s katerimi se zagotavljajo varnostni in okoljski standardi ter standardi za zdravje in dobrobit živali, ki so med najvišjimi na svetu.

Skupna kmetijska politika (SKP) od začetka 21. stoletja nudi kmetom/icam ne le podporo, temveč pomaga tudi pri razvoju in razcvetu evropskih podeželskih območij.

SKP je sestavljena iz zakonov, ki jih je EU sprejela za zagotavljanje enotne kmetijske politike v državah EU. Ta politika, ki jo je leta 1962 vzpostavilo šest ustanovnih držav tedanjih Evropskih skupnosti, je najstarejša politika EU, ki je še vedno v veljavi.

Nameni SKP

- zagotoviti cenovno dostopno, varno hrano za državljane in državljanke EU,
- zagotoviti primeren življenjski standard kmetov/ic,
- ohraniti naravne vire in varovati okolje.

Glavni izzivi SKP so:

- zagotavljanje prehranske varnosti za vse evropske državljane in državljanke,
- spoprijemanje s spreminjajočimi se razmerami na globalnih trgih in nihanjem cen,
- ohranjanje uspešnega razvoja podeželskih območij po vsej EU,
- bolj trajnostna raba naravnih virov,
- prispevanje k blažitvi posledic podnebnih sprememb.

(Vir: <https://www.consilium.europa.eu/sl/policies/cap-introduction/>)

INTERVENCIJA DOBROBIT ŽIVALI ZA LETO 2023 ((Uradni list RS, št. 166/22 in 113/23)

Namen intervencije DŽ je spodbujanje kmetijskih gospodarstev k izpolnjevanju zahtev za dobrobit živali, ki presegajo predpisane zahteve ravnanja, navedene v uredbi, ki ureja pogojenost, in običajno rejsko prakso, ki je v skladu z Uredbo 2021/2115/EU opredeljena za te zahteve v strateškem načrtu SKP.

Govorimo o enoletni intervenciji, pri kateri se zahtevki vlagajo ločeno za posamezno podintervencijo v skladu z uredbo, ki ureja integrirani administrativni in kontrolni sistem za leto 2023. Zahtevki so sestavni del zbirne vloge.

Upravičenec do plačil iz intervencije DŽ je nosilec kmetijskega gospodarstva, ki se vključi v eno ali več podintervencij intervencije DŽ in izpolnjuje pogoje iz te uredbe.

V skladu z Uredbo lahko upravičenci vložijo zahtevke za:

- podintervencijo DŽ – govedo,
- podintervencijo DŽ – drobnica,
- podintervencijo DŽ – konji,
- podintervencijo DŽ – prašiči.

Usposabljanje za intervencijo DŽ oz. za vsako posamezno podintervencijo mora opraviti upravičenec, se pravi nosilec kmetijskega gospodarstva ali član kmetije ali oseba, zaposlena na kmetijskem gospodarstvu, in sicer najpozneje do 15. decembra 2023. Usposabljanje obsega najmanj štiri pedagoške ure in ga izvede izvajalec usposabljanja v skladu z uredbo, ki ureja intervencijo za izmenjavo znanj in prenos informacij ter usposabljanje svetovalcev.

PODINTRVENCIJA – DŽ KONJI

Za podintervencijo Dobrobit živali – konji mora najprej biti izpolnjeni vstopni pogoji. To pomeni, da mora upravičenec na dan vnosa zahtevka rediti najmanj 2 GVŽ konj. Za preračun števila konj v GVŽ se v skladu s Prilogo Izvedbene uredbe Komisije (EU) 2021/2290 za kopitarje nad 6 meseci upošteva koeficient 1. Za konje stare do vključno 6 mesecev pa se uporablja koeficient 0,4. Podpora se dodeli za vse kategorije registriranih čistopasemskih konj, ki potencialno vstopajo v prehransko verigo. Reja privezanih konj ni dovoljena, razen v času krmljenja. Seznam pasem čistopasemskih konj je v Prilogi 7 te uredbe.

Upravičenec mora imeti vsaj en dan pred oddajo zahtevka urejene vse podatke v Centralnem registru kopitarjev, v skladu s pravilnikom, ki ureja identifikacijo in registracijo kopitarje.

Paša konj se lahko izvaja na kmetijskih površinah kmetijskega gospodarstva upravičenca in na planini oziroma skupnem pašniku drugega nosilca kmetijskega gospodarstva.

Pri izvajanju paše morajo biti za vse živali, za katere upravičenec uveljavlja pašo konj, izpolnjeni naslednji pogoji:

1. konji se morajo pasti neprekinjeno najmanj 120 dni (v nadaljnjem besedilu: obdobje paše za konje) v letu v obdobju od 1. aprila 2023 do 15. novembra 2023,
2. konji lahko prenočujejo v hlevu,
3. zatiranje zajedavcev na podlagi predhodne koprološke analize, spomladi pred začetkom paše in jeseni po zaključku paše,
4. voditi je treba dnevnik paše;
5. obtežba z živalmi, ki jih upravičenec navede na zahtevku iz 6. člena te uredbe, glede na skupno površino GERK-ov, na katerih je izvajanje paše dovoljeno, ne sme presegati 3 GVŽ/ha, razen v primeru, ko se paša izvaja tudi na planini oziroma skupnem pašniku drugega nosilca kmetijskega gospodarstva. Pri tem se upoštevajo le GERK-i, ki imajo v skladu s pravilnikom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev, določeno vrsto rabe

1100 – njiva,
1131 – začasno travinje,
1161 – hmeljišče v premeni,
1300 – trajni travnik,
1320 – travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi,
1222 – ekstenzivni sadovnjak, ki mora biti zatavljen.

GERK-i z vrsto rabe 1100 – njiva in 1161 – hmeljišče v premeni morajo biti zasejani s travami, travno deteljnimi mešanicami ali deteljno travnimi mešanicami, ki so na površini prisotne pretežni del vegetacijskega obdobja.

V tekočem letu mora biti v času izven obdobja paše, konjem zagotovljen stalni ali izmenični dostop do izpusta. Izpust mora biti urejen tako, da se prepreči izlivanje, izpiranje ali odtekanje izcedkov v površinske ali podzemne vode ali okolje.

Pri izpuščanju konj v izpuste je treba upoštevati naslednje pogoje:

- mlade živali v starosti od 6 mesecev do treh let morajo biti v izpustu vsaj 2 uri na dan v čredi, ki šteje najmanj 2 konja; velikost izpusta mora biti 50 m² na posameznega konja.
- odrasli konji, starejši od treh let in plemenske kobile morajo biti v izpustu vsaj 2 uri na dan v čredi, ki šteje najmanj 2 konja; velikost izpusta mora biti najmanj 50 m² na posameznega konja.
- plemenski žrebci morajo biti v izpustu vsaj 2 uri na dan; velikost izpusta mora biti najmanj 200 m² na posameznega žrebca.

Pri izmeničnem dostopu do izpusta mora biti čreda konj na gospodarstvu razdeljena v skupine za izpust, pri čemer vsaka skupina uporablja izpust najmanj dve uri na dan. Površina izpusta mora v tem primeru ustrezati številu živali, ki so v izpustu istočasno. Pri izmeničnem izpustu mora upravičenec voditi dnevnik ali urnik izpustov iz Priloge 1, ki je sestavni Uredbe, za vse skupine živali, pri čemer skupina živali pomeni živali, ki so v izpustu istočasno.

Upravičenec mora ob oddaji zahtevka iz 6. člena Uredbe podati izjavo, da v tekočem letu na kmetijskem gospodarstvu izpolnjuje zahtevo iz tretjega odstavka tega člena, za vse živali na kmetijskem gospodarstvu, za katere uveljavlja zahtevo iz tega člena.

Začetka obdobja paše za konje ni mogoče uveljavljati pred 1. aprilom 2023 oziroma datumom vnosa zahtevka iz 6. člena Uredbe.

Koprološka analiza za ugotavljanje okuženosti konj z notranjimi zajedavci in izdaja zdravil za tretiranje živali na podlagi rezultatov koprološke analize morata biti opravljeni spomladi pred začetkom paše in v jeseni po končanem obdobju paše za konje v letu 2023. Za koprološko analizo se vzame najmanj en skupni vzorec blata za vsakih 20 konj. Spomladi mora biti koprološka analiza izdelana in podatki, razen datuma izdaje zdravil, vneseni v seznam koproloških analiz pred datumom vnosa zahtevka. Jeseni pa mora biti koprološka analiza izdelana in vneseni v seznam koproloških analiz najpozneje do 31. decembra 2023. Izdaja zdravil za tretiranje živali proti notranjim zajedavcem se izvede na podlagi pozitivnih rezultatov koprološke analize in strokovne presoje veterinarja.

Jeseni upravičenec odda vzorec blata za koprološko analizo pooblaščenim organizacijam po končanem obdobju paše za konje najpozneje do 30. novembra 2023.

Za datum začetka paše, ki se pri pregledu na kraju samem upošteva za preverjanje pravočasnosti izvedbe koprološke analize in izdaje zdravil, se šteje datum začetka paše iz dnevnika paše iz Priloge 3.

Obdobje paše za konje in izpust za posamezne živali se lahko prekine zaradi žrebitve, bolezni ali poškodbe, nevarnosti napada velikih zveri ali izjemnih vremenskih razmer. Če ta prekinitiv ne traja skupno več kot deset dni, prekinitve ni treba sporočiti agenciji, temveč se trajanje in razlog za prekinitiv navedeta le v dnevniku paše oziroma dnevniku ali urniku izpusta.

Če upravičenec za vse živali ali določeno število živali, za katere uveljavlja zahtevek za podintervencijo DŽ – konji, ne zagotovi celotnega obdobja paše ali izpusta za konje, mora v primeru:

- višje sile ali izjemnih okoliščin obvestiti agencijo;
- prekinitve paše ali izpusta zaradi zgoraj navedenih razlogov za eno ali več živali, razen nevarnosti napada velikih zveri, daljše od desetih dni, po tem obdobju v sedmih dneh umakniti zahtevek za te živali v skladu z uredbo;
- nevarnosti napada velikih zveri sporočiti višjo silo;
- pogina živali ali če določeno število živali zapusti kmetijsko gospodarstvo zaradi prodaje ali oddaje v zakol pred izpolnitvijo obdobja paše za konje ali pred koncem tekočega leta, umakniti zahtevek.

Če zaradi višje sile ali izjemnih okoliščin, določenih v skladu z zakonom, ki ureja kmetijstvo, upravičenec ne more izpolniti svojih obveznosti v zvezi s posameznimi iz Uredbe, za katere je vložil zahtevek, obdrži pravico do celotnega plačila, če v skladu z uredbo, ki ureja integrirani administrativni in kontrolni sistem za leto 2023, v 15 delovnih dneh od dneva, ko je upravičenec to zmožen storiti, primere višje sile ali izjemnih okoliščin sporoči agenciji na obrazcu iz uredbe, ki ureja integrirani administrativni in kontrolni sistem za leto 2023, ter priloži ustrezna dokazila.

Ko okoliščine višje sile ali izjemne okoliščine, prenehajo, mora upravičenec v 15 delovnih dneh od njihovega prenehanja agenciji pisno sporočiti datum prenehanja višje sile ali izjemnih okoliščin. Od dneva prenehanja višje sile ali izjemnih okoliščin mora upravičenec znova izpolnjevati vse zahteve, ki jih je uveljavljal v zahtevku iz 6. člena te uredbe.

Če v obdobju paše poteka paša na planini ali skupnem pašniku ali gre žival v tekočem letu na sejem ali razstavo ali se živali premakne na pašo ali izpust na drugo gospodarstvo znotraj kmetijskega gospodarstva ter se premik živali sporoči v skladu s pravilnikom, ki ureja identifikacijo in registracijo kopitarjev, se ta premik šteje kot izpolnjevanje obdobja paše in izpusta za konje.

Urnik izpustov

Dan v tednu	Trajanje izpusta		Živali v skupini*	
	Od:	Do:	Število	Kategorija**
ponedeljek				
torek				
sreda				
četrtek				
petek				
sobota				
nedelja				

* Živali, ki so istočasno v izpustu.

** Vpisati okrajšavo za kategorijo:

govedo:

- teleta – TL;
- mlado govedo od 6 mesecev do 1 leta – MG < 1;
- mlado govedo nad 1 leto do 2 let – MG 1-2;
- govedo nad 2 leti – G > 2;
- plemenski bik – PB;

drobnica:

- ovca ali koza – O ali K;
- jagenjček ali kozliček – JK ali KK;

konji:

- konji, stari do vključno 6 mesecev – K6;

¹ Dnevnik ali urnik izpustov je treba voditi za vsako vrsto rejnih živali posebej.

Priloga 4

Ekološko pomembna območja

1. Ekološko pomembna območja posebnih traviščnih habitatov, na katerih za intervencijo DŽ paša ni dovoljena do 30. maja

Koda območja	Ime območja
SI3000255	Trnovski gozd – Nanos 1
SI3000088	Boletina - velikonočnica
SI3000046	Bela Krajina
SI3000048	Dobličica
SI3000234	Vrbina
SI3000296	Marindol
SI3000302	Osrednje Slovenske gorice
SI3000214	Ličenca pri Poljčanah
SI3000306	Dravinja s pritoki
SI3000126	Nanoščica
SI0000055	Stobe - Breg

2. Ekološko pomembna območja posebnih traviščnih habitatov, na katerih za intervencijo DŽ paša ni dovoljena do 10. junija

Koda območja	Ime območja
SI3000271	Ljubljansko barje
SI3000219	Grad Brdo - Preddvor

3. Ekološko pomembna območja posebnih traviščnih habitatov, na katerih za intervencijo DŽ paša ni dovoljena do 20. junija

Koda območja	Ime območja
SI3000232	Notranjski trikotnik 3
SI3000348	Bohinjska Bistrica in Jereka

4. Ekološko pomembna območja, na katerih za intervencijo DŽ paša ni dovoljena

Koda območja	Ime območja
SI3000154	Bled – Podhom
SI3000173	Bloščica
SI3000348	Bohinjska Bistrica in Jereka
SI5000015	Cerkniško jezero

SI3000114	Cerovec
SI3000168	Črna dolina pri Grosuplju
SI5000032	Dobrava – Jovsi
SI3000199	Dolenja vas pri Ribnici
SI3000226	Dolina Vipave
SI3000306	Dravinja
SI3000141	Duplica
SI3000221	Goričko
SI3000117	Haloze - vinorodne
SI3000224	Huda luknja
SI33000236	Kobariško blato
SI5000012	Krakovski gozd – Šentjernejsko polje
SI3000256	Krimsko hribovje - Menišija
SI3000075	Lahinja
SI3000271	Ljubljansko barje
SI3000142	Libanja
SI3000214	Ličenca pri Poljčanah
SI3000297	Mišja dolina
SI3000215	Mura
SI5000017	Nanoščica
SI3000302	Osrednje Slovenske gorice
SI5000016	Planinsko polje
SI3000278	Pokljuška barja
SI3000171	Radensko polje - Viršnica
SI3000275	Rašica
SI3000166	Razbor
SI3000223	Reka
SI3000026	Ribniška dolina
SI5000002	Snežnik - Pivka
SI3000139	Stržene luže
SI3000120	Šmarna gora
SI3000255	Trnovski gozd - Nanos
SI3000213	Volčeke
SI3000313	Vzhodni Kozjak
SI3000087	Zelenci
SI3000189	Žejna dolina

Priloga 7

Seznam pasem čistopasemskih konj:

1. lipicanski konj,
2. slovenski hladnokrvni konj,
3. posavski konj,
4. haflinški konj,
5. ljutomerski kasač,
6. kasaški konj,
7. slovenski toplokrvni konj,
8. angleški polnokrvni konj,
9. arabski polnokrvni konj,
10. arabski konj,
11. islandski konj,
12. šetlandski poni,
13. bosanski planinski konj,
14. ameriški quarter konj,
15. ameriški paint konj,
16. appaloosa.

Viri:

Uredbe

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8714>

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8924>

IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA KOPITARJEV

Namen označevanja kopitarjev je varovanje zdravja ljudi in živali; izvajanje selekcije, rodovništva in reprodukcije ter drugih strokovnih nalog v živinoreji; izvajanja konjeniških prireditvev in tekmovanj; zagotavljanje sledljivosti kopitarjev v reji in prometu ter izvajanju ukrepov kmetijske politike. Zanesljiva in natančna identifikacija kopitarjev zagotavlja tudi dokaz lastništva.

Obstaja veliko metod identifikacije kopitarjev, vključno s tetoviranjem, čipiranjem, žigosanjem z vročim ali hladnim žigom in genotipizacijo. V mnogih primerih izbira najprimernejše tehnike identifikacije temelji na Uredbi in zakonskih določilih posameznih držav ali je celo obvezna za nekatere pasme/discipline ter tudi na želji lastnika.

Sistem identifikacije kopitarjev v Sloveniji vključuje enotni identifikacijski dokument, označitev z mikročipom (ali alternativno označitev) in bazo podatkov, v katero se vpišejo identifikacijski podatki o kopitarju in podatki o imetniku, ki je oddal vlogo za identifikacijski dokument.

Za identifikacijo kopitarja je odgovoren predvsem imetnik kopitarja, ki je lahko (ali pa tudi ne) njegov lastnik. Poskrbeti mora, da so vse njegove živali identificirane v predpisanih rokih in na pravilen način, da so podatki sporočeni v Centralni register kopitarjev (CRK), ter da žival v premiku vselej spremlja identifikacijski dokument (ID). Identifikacijo enoprstih kopitarjev na področju EU določa in ureja Izvedbena uredba komisije (EU) 2021/963 o določitvi pravil glede identifikacije in registracije enoprstih kopitarjev ter določitvi vzorcev identifikacijskih dokumentov za navedene živali.

Status registrirani kopitar in kopitar za zakol

Registrirani kopitarji so kopitarji, ki so vpisani v rodovniško knjigo oziroma izpolnjujejo pogoje za vpis v rodovniško knjigo.

Med registrirane kopitarje spadajo tudi konji, ki so registrirani pri mednarodni organizaciji, ki se ukvarja s tekmovalnimi ali dirkalnimi konji.

Vsi drugi kopitarji so kopitarji za rejo in rabo (križanci). To vključuje osle, mule, mezge ter nerodovniške konje in križance, razen če gre za živali iz prejšnjih dveh odstavkov.

Imetnik oziroma lastnik kopitarja

Imetnik kopitarja je fizična ali pravna oseba, ki poseduje enoprstega kopitarja ali je stalno ali začasno odgovorna za njegovo rejo za denarno nadomestilo ali brez njega, vključno med prevozom, na sejmih ali med tekmovanji, dirkami ali kulturnimi dogodki. Imetnik kopitarja mora biti vpisan v Evidenco imetnikov rejnih živali.

Lastnik kopitarja je fizična ali pravna oseba (osebe), ki je (so) lastnik(-i) enoprstega kopitarja. Za registrirane kopitarje morajo biti v skladu s pravili organov izdaje informacije o lastniku vpisane v identifikacijski dokument in v podatkovno zbirko, ki jo upravlja organ izdaje.

Splošna načela

Kopitar je predpisano identificiran, če ima identifikacijski dokument (v nadaljevanju: ID). Vsak kopitar mora biti identificiran z ID najpozneje do starosti 12 mesecev, sicer se uvrsti med živali, ki niso namenjene za zakol za prehrano ljudi. Če je žrebe označeno s potrdilom o označitvi za zakol do starosti 12 mesecev, in ga imetnik namerava rediti dlje ali ga oddati v drugo državo, mora zaprositi za identifikacijo z ID najpozneje do starosti deset mesecev. Če je vloga prepozna, organ izdaje ne more jamčiti izdaje ID do starosti kopitarja 12 mesecev.

Žrebe mora biti identificirano na rojstnem gospodarstvu oz. na lokaciji kobile. Premik neidentificiranega žrebeta ni dovoljen, razen če sesno žrebe potuje »ob nogi matere«. Če je na gospodarstvu neoznačen starejši kopitar ali žrebe, ki še ni prijavljeno za označitev, mora imetnik izpolniti Vlogo za identifikacijo kopitarja, za registrirane kopitarje pa Poročilo o žrebitvi, ki je sestavni del Potrdila o pripustu kobile. Obrazec se pošlje organu izdaje ali pooblaščenim veterinarski organizaciji.

Sistem identifikacije kopitarjev vključuje:

- enotni identifikacijski dokument za celotno življenjsko dobo živali;
- identiteto živali – označitev, ki zagotavlja nedvoumno povezavo med identifikacijskim dokumentom (ID) in kopitarjem (mikročip ali alternativna metoda označitve);
- bazo podatkov (CRK), v katero se vpišejo identifikacijski podatki kopitarja na osnovi katerih je bil izdan identifikacijski dokument in podatki o imetniku, ki je zahteval ID.

Rok za oddajo vloge za identifikacijo žrebeta

Lastnik oziroma imetnik kopitarja odda vlogo za identifikacijo najpozneje do 30. dneva starosti žrebeta.

Registrirani kopitarji: imetnik odda vlogo za identifikacijo tako, da organu izdaje pošlje obrazec Poročilo o žrebitvi, ki je sestavni del Potrdila o pripustu kobile. Žrebeta se pripeljejo na razpisano pregledno mesto, kjer pristojna komisija opravi identifikacijo in registracijo žrebeta.

Kopitarji za rejo in rabo:

- vlogo odda imetnik elektronsko preko spletnega portala VOLOS. Ob oddaji vloge izbere veterinarsko organizacijo, ki naj opravi čipiranje in opis/oris kopitarja,
- podpisano Vlogo za identifikacijo kopitarjev posreduje veterinarski organizaciji, ki opravlja naloge identifikacije kopitarjev.

Zamuda 12-mesečnega roka za identifikacijo

Če kopitar ni identificiran do starosti 12 mesecev, se kopitarja označi kot žival, ki ni namenjena za prehrano ljudi; izda nadomestni ID. Če imetnik s potrdilom o pripustu ustrezno dokaže identiteto živali, organ izdaje izda dvojnik ID.

Identifikacija starejših kopitarjev

Če starejši kopitar ni identificiran je potrebno oddati vlogo za identifikacijo kopitarja. Če je zamujen rok, ki je predpisan v Uredbi (ES) št. 262/2015, bo kopitar dobil nadomestni ID. Lahko se izda tudi dvojnik ID, vendar le pod pogojem, da obstaja pripustni list in je mati kopitarja identificirana. Tak kopitar se označi kot žival, ki ni namenjena za prehrano ljudi.

Če je starejši kopitar identificiran in ima ID v skladu s tedaj veljavnimi predpisi, je veljavno identificiran. Takega kopitarja ni treba čipirati, niti zaprositi za izdajo novega ID. Na željo imetnika oz. lastnika je vselej možno kopitarja čipirati. Čipiranje je priporočljivo zlasti za kopitarje, namenjene za zakol za prehrano ljudi.

Če kobila - mati žrebeta ni identificirana (nima ID in življenjske številke), mora imetnik še pred identifikacijo žrebeta poskrbeti za identifikacijo kobile.

Če kopitar ni identificiran do starosti 12 mesecev, se ga označi kot žival, ki ni namenjena za prehrano ljudi; izda nadomestni ID. Če imetnik s pripustnim listom ustrezno dokaže identiteto živali, organ izdaje izda dvojnik ID.

Označevanje kopitarjev s transponderjem (mikročip)

Označitev s transponderjem je varna, hitra in zanesljiva metoda identifikacije konj. Na mikročipu je kodirana 15 mestna številka. Prve tri številke predstavljajo državno kodo, ki je za Slovenijo »705«. Naslednje štiri mesta so kode proizvajalca in 8 mestna tekoča številka, ki je za vsako posamezno žival različna in edinstvena.

Mikročip lahko vstavi pri kopitarjih le pooblaščen veterinar – preglednik kopitarjev z licenco in strokovni sodelavec veterinar v republiški strokovni službi v konjereji. Čip (transponder) veterinar vstavi podkožno v vrat na levi strani. V Sloveniji se uporabljajo se mikročipi, ki so skladni s standardom ISO 11784 in tehnologijo HDX ali FDX-B in vsebujejo oznako države 705.

Preprosto označevanje enoprstih kopitarjev z injicirnim transponderjem ne zadostuje za identifikacijo enoprstih kopitarjev in zlasti za namene varovanja javnega zdravja. Opis enoprstega kopitarja, ki ga sestavljata opis in diagramski oris (slika), v katerem so označene pridobljene in podedovane fenotipske posebnosti, kot so beli vzorci, posebne barve, vrtinci, brazgotine in po potrebi oblika kostanjcev, je zato nujen dodatni element identifikacije za preprečevanje goljufivega zakola enoprstih kopitarjev, ki so bili prej izključeni iz zakola za prehrano ljudi.

Identifikacijski dokument za kopitarje (ID)

Vsak kopitar mora imeti enotni identifikacijski dokument za celotno življenjsko dobo živali. ID izdajajo organi izdaje. Organ izdaje ali oseba, ki deluje v imenu organa izdaje mora pred izdajo ID:

- preveriti ali je bil že izdan ID, da se prepreči zlorabe pri izdajanju identifikacijskih dokumentov za posameznega kopitarja;- pregledati dokumente in elektronske evidence, ki so na voljo;
- preveriti ali je kopitar že bil označen, morebitni transponder ali druge označitve;
- preveriti ali obstajajo brazgotine, ki bi lahko bile posledica morebitne odstranitve označitve.

ID je predpisane oblike in vsebine. Če se originalni ID izgubi, se kopitarja uvrsti med živali, ki niso za prehrano ljudi. ID ima naslednje obvezne oddelke:

- Oddelek I – Identifikacija: del A identifikacijski podatki, del B oris znamenja, del C evidentiranje sprememb ID podatkov (npr. kastracija)
- Oddelek II – Dajanje zdravil za uporabo v veterinarski medicini: del I del II in del III
- Oddelek III – Začasni preklic/ponovna veljavnost za premike (obvezno prijavljive bolezni)

- Oddelek IV – Lastnik (če to zahteva organ izdaje)
- Oddelek V – Potrdilo o poreklu (iz rodovniške knjige)
- Oddelek VI – Evidenca preverjanja identitete živali (zabeleži pristojni organ ali organizacija, ki upravlja z registriranimi tekmovalnimi ali dirkalnimi konji)
- Oddelek VII – Evidenca cepljenja proti influenci konj
- Oddelek VIII – Evidenca cepljenja proti drugim boleznim
- Oddelek IX – Laboratorijske diagnostične preiskave- Oddelek X – Osnovni zdravstveni pogoji (za premike registriranih kopitarjev na ozemlju DČ)
- Oddelek XI – Kostanjci.

Za registrirane kopitarje morajo obstajati vsaj oddelki od I – IX, za kopitarje za rejo in rabo pa vsaj oddelki I – IV.

Kopitarja mora vedno spremljati ID, razen:

- ko je kopitar vhlavljen ali na pašniku, ID pa je mogoče prinesiti takoj oziroma v kratkem času;
- v začasnih premikih, ko se kopitar nahaja v bližini gospodarstva, in je ID mogoče predložiti v roku treh ur;
- ob premiku na poletno pašo in z nje, pri čemer je ID mogoče predložiti na gospodarstvu odhoda;
- neodstavljen živali ob materi ali nadomestni materi;
- kadar živali sodelujejo na treningu ali preskusu konjeniškega tekmovanja ali dogodka, pri čemer morajo zapustiti kraj tekmovanja ali dogodka;
- med premikom ali prevozom, ki je nujen za kopitarje, na primer v primeru poškodbe.

Življenjska številka

UELN - številka je enotna življenjska številka živali in obenem identifikacijska številka živali, ki ostane trajno nespremenjena. Enotna življenjska številka je petnajstmestna neponovljiva številka: Prva tri mesta določajo numerično kodo Slovenije »705«, sledi numerična koda rejskega društva (tri mesta), naslednje mesto označuje pasmo, dve mesti pa letnico rojstva. Preostalih 6 mest predstavlja zaporedno številko vpisa v RK.

O izpolnjevanju identifikacijskega dokumenta - ID

Dokument lahko izpolni le pooblaščen oseba. Pri izpolnjevanju je obvezno upoštevati vsa navodila priročnika.

Rejci, lastniki konj ali jezdec v dokument ne smejo vnašati nikakršnih popravkov ali dopolnil. Če to kljub temu storijo, dokument ni več veljaven. Kadar so spremembe potrebne, morajo dokument predložiti pooblaščenču, ki opravi popravek na predpisan način.

Osnovni namen identifikacijskega dokumenta je zanesljivo ugotavljanje istovetnosti, zato mora biti opis konja natančen, vsebovati mora vse specifične znake, potrebne za identifikacijo posamezne živali, ni pa potrebno vnašanje vseh najmanjših podrobnosti pri opisovanju konj, ki imajo veliko znamenj in jih je lahko identificirati.

Opis sestoji iz tekstovnega dela, ki ga je potrebno vpisati v ustrezne rubrike in slikovnega dela, ki se ga vriše v diagram. Tekstovni del mora biti v vseh podrobnostih usklajen s slikovnim.

Dvojniki identifikacijskega dokumenta

Dvojniki ID (29. člen Uredbe (ES) št. 262/2015) se lahko izda:

- če se je originalni ID izgubil, a identiteta kopitarja ni sporna,
- če je bil zamujen rok za identifikacijo kopitarja – 12 mesecev, vendar je mati identificirana in obstaja pripustni list,
- če je potrebno dopolniti ali popraviti obstoječ ID in gre za vrste popravkov, ko ni možno izdati novega ID.

Imetnik mora pri organu izdaje nemudoma zaprositi za dvojniki ID. Dvojniki se lahko izda le v primeru, ko je identiteta kopitarja nedvoumno ugotovljena. Imetnik lahko uveljavlja vrnitev statusa kopitarja za prehrano ljudi (t.i. začasni preklic). O vlogi za vrnitev statusa kopitarja za prehrano ljudi (začasni preklic) odloči uradni veterinar z odločbo in če je odločba pozitivna, določi začetek 6-mesečnega obdobja začasnega preklica.

Nadomestni identifikacijski dokument

Kadar identitete kopitarja ni mogoče nedvoumno ugotoviti se kopitarja označi z nadomestnim ID. Žival se označi kot "ni primerna za prehrano ljudi" in statusa ne more pridobiti nazaj.

Nadomestni ID (32. člen Uredbe (ES) št. 262/2015) se izda:

- če se je originalni ID izgubil, a identitete živali ni mogoče nedvoumno potrditi in ni dokazov, da je bil ID sploh izdan,
- če kopitar ni bil identificiran v roku 12-mesecev in mati kopitarja ni identificirana oz. ni pripustnega lista.

Nov identifikacijski dokument

Nov ID (12. člen Uredbe (ES) št. 262/2015) se lahko izda, če originalni ID po obliki in vsebini ni skladen z veljavnimi predpisi, identifikacijski podatki niso pravilno vneseni, se ID poškoduje, če se spremeni namen kopitarja ali se kopitarja čipira ali ponovno čipira in originalnega ID ni možno prilagoditi ali če je bil originalni ID zasežen v okviru preiskave.

Imetnik pri organu izdaje vloži zahtevek za nov ID in zahtevku priloži obstoječi originalni ID, ki se razveljavi. Izdaja novega ID se zabeleži v CRK.

Vpis statusa kopitarja kot živali namenjene za prehrano ljudi v ID

Kopitar se obravnava kot žival, ki je namenjena za zakol za prehrano ljudi, razen če je v ID označena kot žival, ki ni za prehrano ljudi.

Če Del II Oddelka II ni izpolnjen in torej kopitar je namenjen za prehrano ljudi, mora veterinar vse posege pri živali vpisati v dnevnik veterinarskih posegov, uporabo določenih zdravil pa vpisati tudi v Del III Oddelka II ID-ja.

Vpis podatkov o zdravljenju v ID

Pri zdravljenju z odobrenimi zdravili (6-mes. karenca) po Direktivi 2001/82/ES, člen 10(3) oz. glede vsebnosti zdravilnih učinkovin po Uredbi Komisije (ES) št. 1950/2006 odgovorni veterinar.

Kadar veterinar zdravi kopitarja z zdravili, ki vsebujejo substance, ki niso dovoljene za zdravljenje kopitarjev, namenjenih za prehrano ljudi, mora veterinar v Delu II Oddelka II obvezno žival označiti kot »ni namenjena za prehrano ljudi« in to potrditi s svojim podpisom. Podatke o spremembi statusa kopitarja mora imetnik najpozneje v 14-dneh posredovati organu izdaje ID v Sloveniji, če je organ izdaje v drugi državi članici pa kontaktni točki. Kopitar ni več primeren za zakol za prehrano ljudi.

Alternativna označitev nečipiranih žrebet starih do enega leta za premik z rojstnega gospodarstva v klavnico

Žrebeta do enega leta starosti, ki niso čipirana in zanje ni bil izdan predpisan Identifikacijski dokument (ID), se lahko prepeljejo z rojstnega gospodarstva neposredno v klavnico, če imajo ustrezno potrdilo o označitvi (PO), ki se ob izpolnjevanju določenih pogojev izda preko sistema Centralnega registra kopitarjev (CRK) in so dodatno fizično označena z oštevilčenim bicljevim trakom. Dodatna fizična označitev žrebeta je potrebna, da se na klavnici lažje ugotavlja povezava med živaljo in spremljajočim PO in da je zagotovljena sledljivost od rojstnega gospodarstva, do zakola na klavnici. Bicljev trak je rumene barve s številko črne barve, ki je enaka številki PO. Preden imetnik v CRK vnese vlogo za označitev klavnega žrebeta brez čipa (zahtevo za izdajo PO) mora naročiti oštevilčen bicljev trak. Za informacije pokliče na informacijski telefon 01/ 300 13 66 ali zahtevo pošlje na info.sir@gov.si.

Trak se sme uporabiti izključno za označitev nečipiranega žrebeta, za katerega je bilo izdano ustrezno PO in primerno navedbo oblike in položaja vsaj treh telesnih znamenj. Bicljev trak se namesti žrebetu na sprednjo nogo najpozneje pred premikom na klavnico. Ko je trak nameščen, ga ni dovoljeno odstraniti ali uporabiti za drugo žival.

Pogin ali zakol kopitarja

Ob poginu ali evtanaziji (usmrtitvi) kopitarja mora imetnik kopitarja poklicati Veterinarsko higiensko službo, da odpelje truplo živali. Ob odvozu preda ID Veterinarsko higienski službi.

V primeru pogina ali izgube, vključno s krajo enoprstega kopitarja, vrne imetnik identifikacijski dokument ustreznemu organu izdaje, najpozneje v 30 dneh od pogina ali izgube enoprstega kopitarja.

Po zakolu ali poginu enoprstega kopitarja se sprejmejo naslednji ukrepi:

- prepreči se poznejša goljufiva uporaba transponderja, zlasti z njegovo odstranitvijo, uničenjem ali odlaganjem na kraju samem;
- identifikacijski dokument organ izdaje razveljavi vsaj z ožigosanjem vseh strani z žigom „neveljavno“, ki ga ni mogoče ponarediti, ali s preluknjanjem vseh strani, pri čemer mora biti premer luknje ustrezen in ne manjši od luknje pri standardnem luknjaču; Dokumenti iz drugih držav se morajo vrniti v izvorno državo,
- odjava kopitarja iz CRK.

Organi izdaje Identifikacijskih dokumentov

Vsak kopitar mora imeti enotni identifikacijski dokument za celotno življenjsko dobo živali. ID izdajajo organi izdaje. V Republiki Sloveniji sta to:

Za pasmo lipicanski konj

Kobilarna Lipica
Lipica 5
6210 Sežana
tel.: 05 7391 715
e-pošta: peter.slavic@lipica.org,

Za registrirane kopitarje (razen lipicanski) in za kopitarje za rejo in rabo
Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani
Klinika za zdravstveno varstvo in rejo konj
Cesta v Mestni log 47, 1000 Ljubljana, SLOVENIJA
Tel.: +386 1 4779 384
e-pošta: selekcija.kopitarjev@vf.uni-lj.si

Sporočanje sprememb podatkov v Centralni register kopitarjev (CRK)

Od vključno 2019 dalje se bodo podatki iz Centralnega registra kopitarjev (CRK) upoštevali tudi za izračun obtežb, ki so vezane na dodelitev kmetijsko okoljsko podnebnih plačil (ukrep KOPOP) in ekološkega kmetovanja (ukrep EK). Upoštevani bodo podatki na dan 1. februar. Za vlagatelje ukrepov je posebej pomembno, da so podatki o kopitarjih in vse morebitne spremembe sproti sporočene v CRK. Neustrezni podatki lahko občutno vplivajo na obtežbo na kmetijskem gospodarstvu, kar v skrajnih primerih povzroči nedoseganje oziroma neizpolnjevanje pogojev za izplačilo.

Po pravilniku o identifikaciji in registraciji kopitarjev se za izračun obtežb na kmetijskem gospodarstvu štejejo vsi kopitarji, ki se nahajajo kmetijskem gospodarstvu več kot 30 dni. To velja tudi za kopitarje, ki so zgolj nastanjeni in so npr. v lasti nekoga drugega. Zato mora nosilec kmetijskega gospodarstva, ki uveljavlja ukrepe kmetijske politike, poskrbeti, da so v CRK ustrezno sporočeni premiki (prihod). Podatke se sporoči najpozneje v 7 dneh po spremembi. Premik se lahko sporoči organu izdaje ali pooblaščenim veterinarski organizaciji.

Sprememba lokacije, imetnika, lastnika kopitarja

Izvajalci dejavnosti v zvezi z enoprstimi kopitarji zagotovijo, da so najmanj identifikacijski podatki, kot prehranski status, čitljiva koda transponderja in lastništvo v enotnem identifikacijskem dokumentu za celotno življenjsko dobo vedno posodobljeni in pravilni:

Sporočanje sprememb podatkov v centralni register kopitarjev

Če se spremeni gospodarstvo (lokacija) kopitarja, mora imetnik kopitarja sporočiti organu izdaje ali veterinarski organizaciji podatke o premiku v CRK z obrazcem za registracijo premika kopitarja. Šteje se, da se gospodarstvo spremeni, če kopitar gospodarstvo zapusti za več kot 30 dni.

Če se spremeni imetnik kopitarja, mora lastnik kopitarja najpozneje v sedmih dneh po spremembi imetnika organu izdaje sporočiti naslednje podatke: osebno ime in naslov oziroma firmo in sedež ter EMŠO oziroma matično številko poslovnega subjekta novega imetnika kopitarja, s soglasjem novega imetnika pa tudi podatke za stik ter podpis novega imetnika in lastnika kopitarja.

Če se spremeni lastnik registriranega kopitarja, morata dosedanji in novi lastnik kopitarja najpozneje v sedmih dneh po spremembi lastništva organu izdaje sporočiti podatke o spremembi. Novi lastnik mora vlogi za spremembo lastnika priložiti tudi originalni identifikacijski dokument ter dokazila o lastništvu.

Nosilec kmetijskega gospodarstva, ki uveljavlja ukrepe kmetijske politike, mora za kopitarje, ki se trajno ali več kot 30 dni redijo na gospodarstvu, ki pripada temu kmetijskemu gospodarstvu, sporočiti v vse prihode.

Vpogled sprememb v registru je preko sistema VOLOS za posamezne imetnike kopitarja. Letni izpisi o staležu kopitarjev – enkrat letno se pošljejo lastnikom, kateri morebitne spremembe javijo v 30 dneh (Slika).

Zakonodaja

- Uredba o izvajanju izvedbene uredbe (EU) o določitvi pravil v zvezi z metodami za identifikacijo enoprstih kopitarjev
- Pravilnik o identifikaciji in registraciji kopitarjev
- Uredba (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o prenosljivih boleznih živali in o spremembi ter razveljavitvi določenih aktov na področju zdravja živali („Pravila o zdravju živali“) (Besedilo velja za EGP) (2016/429)
- Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/2035 z dne 28. junija 2019 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede pravil za obrate, ki gojijo kopenske živali, in valilnice ter za sledljivost nekaterih gojenih kopenskih živali in valilnih jajc (Besedilo velja za EGP) (2019/2035)
- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1625 z dne 25. avgusta 2020 o spremembi Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/2035 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede pravil za obrate, ki gojijo kopenske živali, in valilnice ter za sledljivost nekaterih gojenih kopenskih živali in valilnih jajc (Besedilo velja za EGP) (2020/1625)
- Izvedbena uredba Komisije (EU) 2021/520 z dne 24. marca 2021 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi s sledljivostjo nekaterih gojenih kopenskih živali (Besedilo velja za EGP) (2021/520)
- Izvedbena uredba Komisije (EU) 2021/963 z dne 10. junija 2021 o določitvi pravil za uporabo uredb (EU) 2016/429, (EU) 2016/1012 in (EU) 2019/6 Evropskega parlamenta in Sveta glede identifikacije in registracije enoprstih kopitarjev ter določitvi vzorcev identifikacijskih dokumentov za navedene živali (Besedilo velja za EGP) (2021/963)

Registracija kopitarjev

Registracijo kopitarjev urejajo in določajo potrjeni rejski programi za posamezno pasmo konj. Registrirani kopitarji so kopitarji, ki so vpisani v rodovniško knjigo oziroma izpolnjujejo pogoje za vpis v rodovniško knjigo. V RK za posamezno pasmo konj se živali vpisujejo v skladu s pravili Uredbe o reji živali, zajetimi v členih od 15 do 20 in Prilogo II (DEL 1) ter pravili RP. Pri tem mora biti zagotovljen ustrezen sistem ugotavljanja porekla, ki ga v skladu s tem RP preverjajo s strani RD pooblaščen strokovnjaki. Rejci, ki so vključili svoje živali v RP, morajo upoštevati ta pravila ter uporabljati dokumente, ki so objavljeni z zakonodajo oziroma so sestavni del tega RP. Čistopasemske plemenske živali določene pasme konj, katere spremlja ustrezen zootehniški dokument (zootehniško spričevalo) in ga je izdalo priznано rejsko društvo v drugi državi, se vpišejo v RK v razred, ki ustreza genetskim vrednostim po pravilih tega RP. Pred vpisom živali v glavni del RK, morajo biti le-te predhodno identificirane skladno s pravom Unije o zdravju živali.

Registracija in vpis žrebeta v RK

Za registracijo in vpis žrebeta v RK mora rejec predložiti pravilno izpolnjeno Potrdilo o pripustu / osemenitvi in Poročilo o žrebitvi (POP).

V primeru, ko gre za dvojčke, je to potrebno v dokumentu posebej označiti.

Potrdilo o pripustu/osemenitvi in Poročilo o žrebitvi je potrebno dostaviti tudi v primeru, ko je kobila ostala jalova, ko je resorbirala ali zvrгла plod, ko je bilo žrebe rojeno mrtvo, ko je žrebe poginilo, ali pa, ko je poginila kobila - z označeno ustrezno rubriko tiskovine.

Potrdilo o pripustu/osemenitvi in Poročilo o žrebitvi se dostavi tudi v primeru, ko je bila kobila pripuščena pod plemenjaka druge pasme. V primeru, da rejec poročila ne predloži, se v rodovniški list kobile v rubriko o potomstvu kobile za tekoče leto zavede vpis: brez povratne informacije.

V primeru upravičenega dvoma v resničnost navedenih podatkov, rejsko društvo lahko zahteva dokazilo o poreklu (Potrdilo o poreklu) na osnovi opravljene preiskave vzorca krvi žrebeta z molekularnimi genetskimi preiskavami in, če je to potrebno tudi očeta in matere. Odvzem vzorcev za preiskave opravi pristojni veterinar, preiskava pa mora biti opravljena v pooblaščenem laboratoriju.

V primeru, da je bila kobila v pretekli pripustni sezoni pripuščena pod dva ali več plemenjakov, je preiskava vzorca krvi žrebeta z molekularnimi genetskimi preiskavami obvezna.

Potrdilo o poreklu

Vsem konjem, vpisanim v knjigo žrebet, ki so potomci čistopasemskih plemenskih žrebcev, vpisanih v knjigo žrebcev I in II in kobil, vpisanih v knjigo kobil I in II, izda RD zootehniški dokument o registraciji žrebeta – Potrdilo o poreklu, v katerega so vpisani podatki o treh generacijah prednikov (ko so ti podatki na razpolago) in vsi podatki o konju iz knjige žrebet.

Zootehniško spričevalo za čistopasemske plemenske živali

Pri trgovanju s čistopasemskimi plemenskimi živalmi ali pri vpisu čistopasemskih plemenskih živali v glavni del RK, mora čistopasemske plemenske živali obvezno spremljati zootehniško spričevalo, katerih vsebina in oblika je podana v Uredbi o reji živali, obrazci pa so objavljeni v Uredbi (EU) 2017/1940.

Zootehniško spričevalo za žrebčevo seme, jajčne celice in zarodke

Zootehniško spričevalo za seme, jajčne celice in zarodke je opredeljeno v Uredbi o reji živali in mora biti izdano na obrazcu iz oddelka B-D Priloge I k Uredbi (EU) 2017/717.

RD izda zootehniško spričevalo za žrebčevo seme in zarodke, katerih žrebci so uvrščeni v knjigo žrebcev I ter jajčne celice in zarodke kobil uvrščenih v knjigo kobil I.

Izjemoma, kadar je to potrebno za ohranjanje žrebčevske linije ali roda kobil, se izda zootehniško spričevalo za žrebčevo seme in zarodke žrebcev, vpisani v knjigo žrebcev II.

Preverjanje porekla

Pred vpisom konja v RK, se poreklo preveri po predloženi dokumentaciji, lahko pa zahteva dodatno preverjanje porekla v skladu z metodami, določenimi v RP in Uredbo o reji živali (22. člen).

Dodatno preverjanje porekla se opravi zlasti, če obstajaj dvom o ustreznosti navedenega porekla. Rezultati preverjanja porekla se evidentirajo v RK. Če ni mogoče dokazati porekla, konj ne more biti registriran – vpisan v glavni del RK.

Dodatno preverjanje porekla se izvede zlasti v primeru, če:

- so podatki na Potrdilu o pripustu/osemenitvi in Poročilu o žrebitvi nepopolni ali neskladni,
- je bila kobila v zadnji ali predzadnji gonitvi pripuščena pod dva ali več žrebcev (preverjanje očeta),
- se obdobje brejosti razlikuje za trideset ali več dni od povprečnega obdobja brejosti 335 dni,
- je žrebe produkt umetne osemenitve (preverjanje očeta),
- žrebe ni bilo identificirano ob nogi matere.

Stroške dodatnega preverjanja porekla krije rejec v primeru, če se potrdi, da podatki iz dokumentacije niso ustrezni oziroma, ko rejec ni predložil popolne dokumentacije. V primeru, da se z dodatnim preverjanjem porekla potrdi pravilnost in popolnost predložene zootehniške dokumentacije, stroške dodatnega preverjanja porekla krije rejsko društvo.

VPLIV DOBROBITI NA ZDRAVJE, BOLEZNI IN VEDENJSKE VZORCE KONJ

V aktih dobrobiti kopitarjev se pojavlja koncept 5 svoboščin živali, ki skrbniku živali nalaga dolžnost, da za kopitarje poskrbi skladno s temi načeli.

1. Odsotnost lakote in žeje

Kopitarji morajo imeti nenehno na voljo zadostne količine čiste pitne vode ter voluminozno krmo (seno) primerne količine in kakovosti. Zavedati se je potrebno, da v naravi kopitarji prehranjevanju – paši - namenijo 16 – 18 ur dnevno. Zato je primerno dnevni obrok krme razdeliti vsaj na 3 – 4 manjše obroke in s tem podaljšati čas zauživanja krme.

2. Odsotnost nelagodja

Kopitarji so socialne, nomadske živali, ki živijo v čredah in se premikajo po prostranih površinah. V naravnem okolju se skupina živali med seboj poveže in razvije hierarhijo črede, zato imajo naravni odpor do osamitve. Najpogostejša obramba pred predatorji je beg. Skrbnik mora živalim zagotoviti zavetje pred neugodnimi vremenskimi pojavi. Vsa oprema, ki se uporablja na kopitarju, mora pravilno prilegati in biti redno očiščena in vzdrževana. Od delovnih živali se zahteva samo to, česar so sposobni in jim je prijetno.

3. Odsotnost bolečine, poškodb in strahu

Rejec je dolžan po najboljših močeh skrbeti, da živali ne zbolijo. Zato mora skupaj z veterinarjem narediti načrt preventive, ki vključuje dajanje sredstev proti zajedavcem, cepljenje proti najpogostejšim kužnim boleznim (influenca, kužni kašelj in kužno zvriganje kobil, tetanus), skrb za urejeno zobovje, redna oskrba kopit. Z rednim

vzdrževanjem hlevske opreme in ograj je možno preprečiti poškodbe gibal. Če živali zbolijo ali se poškodujejo, je potrebno v najkrajšem času poskrbeti za strokovno oskrbo in zdravljenje.

4. **Preprečevanje strahu in stiske**

Rejec mora zagotoviti, da se s kopitarji ravna tako, da se prepreči kakršnokoli psihično trpljenje. Potrebno se je izogibati situacijam in okoliščinam, ki konjem povzročajo strah in vznemirjanje. Skrbnik mora biti usposobljen za ravnanje s kopitarji, njegov odnos mora biti primeren, brez grobosti. Stiska pri kopitarju lahko nastane predvsem zaradi osamitve živali, pomanjkanja socialnih stikov z drugimi kopitarji, premajhnega prostora nastanitve ali drugih neugodnih okoliščin.

5. **Možnost izvajanja živalski vrsti značilnega vedenja**

Kopitarji morajo imeti ustrezen, dovolj velik prostor za bivanje. Potrebno je poskrbeti za zavetje in udoben prostor za počitek, družbo živali iste vrste, vsakodnevno možnost prostega gibanja izven hleva. Kronična frustracija živali zaradi izolacije in pomanjkanja socialnih stikov ter pomanjkanje stimulacije iz okolja vodi v razvoj stereotipnega obnašanja (hlapanje, tkanje, grizenje lesa), ki ga je zelo težko izkoreniniti.

Predpisi, ki v Sloveniji urejajo zaščito rejnih živali so Ustava RS, ki pravi, da »Varstvo živali pred mučenjem ureja zakon« (72. člen). Sledi ji Zakon o zaščiti živali, to je krovni akt, ki določa odgovornost in način ravnanja z živalmi (prepovedana ravnanja, pogoji za rejo, prevoz, klanje...). Dolžnost skrbnika živali je, da skrbi za živali v skladu z znanstvenimi spoznanji in ustaljeno prakso ter preprečuje nepotrebno trpljenje v reji. V l. 2024 pa bo začelo veljati tudi 6. podpoglavje Pravilnika o zaščiti rejnih živali - Zaščita enoprstih kopitarjev. Vsebina novega podpoglavja se nanaša predvsem na:

- **redno gibanje in počitek**

Kopitarju mora biti zagotovljeno vsakodnevno prosto ali nadzorovano gibanje razen v primeru bolezni ali poškodb kopitarja oziroma ob izjemnih ali nepredvidenih okoliščinah. Uporaba kopitarja je prilagojena starosti in telesni kondiciji živali. Oprema je prilagojena telesni zgradbi posamezne živali, za katero se uporablja. Vsak delovni kopitar ima zagotovljen vsaj en dan počitka v tednu. Med delom je kopitarju zagotovljeno redno napajanje.

- **priporočila za izpuste**

Minimalna velikost izpusta je kvadrat dvakratnika višine vihra v m $(2 \times vv)^2$. Na primer: velikost izpusta za kopitarje z višino vihra 1,5 m, mora biti minimalno 9 m². Izpust mora biti ograjen, označen, ograje morajo biti kopitarjem dobro vidne in varne.

- **preobremenjevanje kopitarjev**

Za preobremenjevanje šteje uporaba bolnih ali poškodovanih živali, uporaba živali, ki niso fizično pripravljene na obremenitev, uporaba kopitarja, ki povzroči nepotrebno trpljenje zaradi hudega oziroma dolgotrajnega fizičnega napora, zlasti uporaba

- o kobile 3 mesece pred in po žrebitvi
- o živali mlajše od 3 let pod sedlom, trening pred 1 letom
- o živali z neprimerno telesno kondicijo (predebele, presuhe)
- o bremena (jahač z opremo), ki presega 20% telesne mase živali
- o tovora brez koles, ki presega 15% telesne mase

- o voza s tovorom, ki presega 2x telesne mase
- o v ekstremnih vremenskih razmerah, predvsem v vročini.

- **prepoved stalnega privezovanja kopitarjev**

Privezovanje kopitarjev za več kot šest ur na dan je prepovedano. Privezovanje kopitarjev pod nadzorom je dovoljeno: v času veterinarske oskrbe, v času razstav oziroma tekmovanj, v času aktivnosti, kot na primer zaradi počitka med daljšo terensko ježo.

- **nastanitev kopitarjev v objektih**

Skrbnik kopitarju zagotavlja minimalno neovirano bivalno površino v boksu ali skupinski namestitvi, ki znaša za živali višine v vihru med 135 – 150 cm: 8,5 m² ter za živali višine v vihru med 150 – 165 cm: 10 m². Višina stropa v hlevu je najmanj 60 cm nad zatiljem živali. Tla morajo biti takšna, da ne povzročajo poškodb, bolezni in neugodja. Živali morajo imeti ves čas neomejen dostop do ležišča, ki je udobno, čisto in suho ter omogoča neovirano leganje in vstajanje ter počitek v ležečem položaju. V objektu mora biti zagotovljena naravna svetloba. V bivalnem okolju je potrebno na najmanjšo možno mero zmanjševati hrup, ki ga povzročajo prezračevalne naprave, aparati za pripravo krme in drugo.

- **nastanitev kopitarjev izven objektov**

Pašniki in izpusti za kopitarje so urejeni skladno s smernicami glede na višino kopitarja v vihru. V prosti reji s krmilnikom mora biti velikost izpusta v m² najmanj kvadrat trikotnika višine vihra v m ($3 \times vv^2$), na primer za konj z višino vihra 1,5 m znaša 20, 25 m². Pašniki morajo biti dovolj veliki, da omogočajo ustrezno prehranjenost za posameznega kopitarja. Kadar pašnik zaradi lege in sestave rastja ne omogoča primerne prehranjenosti, je potrebno kopitarjem v prosti reji izravnati krmni obrok. Zavetje na prostem mora omogočati, da se živali lahko umaknejo pred neugodnimi vremenskimi razmerami, velikost zavetja v m² na konja je približno kvadrat višine vihra. Če je na pašniku nadstrešek, je zaprt s treh strani in dovolj velik, da vsaki živali omogoča mirno in udobno ležanje.

- **etološke potrebe po socialnih stikih**

Omogočen mora biti socialni stik z najmanj eno živaljo, po možnosti iste vrste, tako, da se živali lahko vidita oziroma vohata. Mlade živali do dopolnjenega drugega leta starosti imajo omogočene stike z vrstniki, če je možno, v skupnih namestitvah oziroma izpustih vsaj dve uri dnevno pet dni v tednu. Če je kopitar v obratu sam, ima, če je to mogoče, zagotovljeno družbo vsaj ene živali, s katero lahko sobivata brez stresa. Pri oblikovanju čred kopitarjev je potrebna posebna pozornost, da se zmanjša stres in loči nezdržljive živali.

- **preventivni posegi in zdravstveno varstvo**

Skrbnik kopitarjev zagotavlja redno odpravljanje notranjih in zunanjih zajedavcev po nasvetu veterinarja, redno oskrbo kopit skladno z načinom reje in uporabe kopitarja, redno preverjanje stanja ustne votline in zob zaradi zagotavljanja optimalnega prehranjevanja ali brez- bolečinske uporabe opreme.

- **osnovno znanje in usposabljanja**

Skrbnik mora opraviti usposabljanje (10 šolskih ur) – predavanja in praktični prikazi predpisi glede dobrobiti, osnovne značilnosti živalske vrste, fiziološke značilnosti,

potrebe po krmi in vodi, prepoznavanje bolečine, potrebe po gibanju in socialnih stikih, zdravstveno varstvo živali, način ravnanja s kopitarji.

Pravilnik prinaša precej novosti v reji kopitarjev in bo pomembno prispeval k dobrobiti in zmanjšanju bolezni in slabih vedenjskih vzorcev kopitarjev.